

5. AUTOXESTIÓN DA FRACCIÓN ORGÁNICA DO LIXO: A EXPERIENCIA DO CONCELLO DE A ILLA DE AROUSA

Xosé A. González, F. Xavier Centeno, Anxélica Lemos E Carlos A. Vaamonde

5.1. INTRODUCCIÓN

O Concello máis novo de Galicia, a penas catro anos de vida, atreveuse a desafiar á inercia e propúxose unha forma sinxela e á vez avanzada de enfocar a xestión dos residuos. Elaborou un Plan e presentouno á convocatoria Life 97-98, sendo o primeiro Proxecto Life con relación ao lixo subvencionado pola UE en Galicia. Unha inversión duns cen millóns, dos que o Programa Life aporta uns 50.

5.2. O PLAN DE XESTIÓN DE RSU DA ILLA DE AROUSA

De maneira moi resumida, o Proxecto Life da Illa ten as seguintes partes:

1. Estudio e diagnóstico da situación actual
2. Actuacións de motivación como instrumento para a incorporación ao proxecto dos diferentes axentes sociais. Estas actuacións son estritamente necesarias para o desenvolvemento do proxecto. Abrangue:
 - Poboación escolar
 - Poboación en xeral (bando, enquisa, folletos, carteis, etc.)
 - Sectores económicos específicos: hostalería e distribución de alimentos (envases retornabeis), construción (reutilización de residuos)
 - Fomento do uso de materiais reciclados
 - Formación de mestres composteiros para informar á poboación de cómo realizar a compostaxe da materia orgánica
3. Autocompostaxe e recollidas selectivas:
 - Deseño de circuitos
 - Medios materiais
 - Comercialización
 - Experimentación coa fracción orgánica:
 - Composteiros individuais (contrastar existentes no mercado e determinar melloras)
 - Aplicación directa da fracción orgánica seleccionada e non compostada, en cultivos forestais
4. Parque de reciclaxe e acopio
5. Implantación de composteiros nunhas 1000 vivendas seleccionadas pola súa posibilidade de uso
6. Aplicación de materia orgánica sen compostar sobre superficies forestais
7. Valoración dos resultados obtidos e posterior divulgación dos mesmos.

Preténdese lograr, en base á participación cidadá e á motivación social, un modelo de xestión no que, ademais das recollidas selectivas das fraccións inertes, cada produtor autocompostaría a fracción orgánica xerada a través de composteiros individuais, previa mestura con triturado vexetal. As actuacións de motivación social son un instrumento imprescindible para acadar a incorporación activa dos cidadáns ao proxecto, isto é, que autoxestionen a materia orgánica que producen. Para as vivendas onde a inexistencia de parcela anexa imposibilita o uso do composteiro, a materia orgánica recollida selectivamente destinaríase ao seu uso directo en cultivos forestais.

Ademais, preténdese articular medidas fiscais e económicas a través de ordenanzas municipais, que sirvan para a prevención e reciclado de residuos (envases e embalaxes, residuos de construción). Esta actuación é parte dun proxecto máis amplo e global: a ordenación integral do territorio insular.

Figura 5.1. Divulgación do modelo de recollida selectiva na Illa de Arousa

Os composteiros son recipientes de grande capacidade (300, 700 l) que facilitan a obtención de compost. O seu deseño permite unha ventilación forzada que optimiza o proceso e evita os malos cheiros. Preséntanse como un complemento de xardín, funcional e discreto.

Estanse a utilizar actualmente tres tipos de composteiros e un vermicomposteiro. A figura 5.2 mostra algunhas fotografías dos mesmos.

Figura 5.2. Composteiros utilizados na Illa de Arousa (a, b, c, d, e) e área de recollida con tres contedores (f).

5.3. DESENVOLVEMENTO DO PLAN

O comezo do Plan tivo lugar no ano 1998. En maio dese ano comezouse a auto-compostaxe, estando implantada actualmente en 28 fogares.

O volume medio dos composteiros é de 360 l (prezo de 13.000 – 15.000 ptas/ude), sendo volume dabondo para unha familia de seis membros. Os usuarios depositan a totalidade de restos orgánicos que xeran nos seus domicilios, mesturado con 1/3 de triturado vexetal que o propio Concello proporciona a aqueles que non dispoñan del.

O manexo dos composteiros límitase a airear unha ou dúas veces por semana o material depositado nos composteiros, simplemente remexendo, e a regar na época estival.

O compost producido por familia ao ano resulta en torno a 340 kg. A produción total de compost chegaría só para a fertilización do 15% das terras de cultivos actuais, cunha dose de esterco normal para a zona de 10 tn/ha.

A implantación total de composteiros (1000 unidades) rematarase a finais do ano 1999. No mes de Setembro desenvolveuse unha experiencia piloto de recollida selectiva de materia orgánica con bolsas de "plástico" biodegradábel feitas de proteínas vexetais, que foron depositadas en contedores específicos (marróns) para proceder á fertilización de cultivos forestais. Estase facendo un seguimento da evolución da materia orgánica, do desenvolvemento dos cultivos forestais, e mesmo de acuíferos próximos, coa fin de comprobar como, efectivamente, os restos de comida, restos vexetais, etc., teñen un efecto positivo semellante ao de calquera esterco. Participa no seguimento da experiencia a Universidade de Vigo, debéndose obter, ao remate da experiencia, doses de aboado, frecuencia, etc.

A experiencia, que se levou a cabo durante dúas semanas, e na que participaron 500 persoas, supuxo a aplicación de 1.800 kg de materia orgánica nunha superficie forestal de 3.000 m².

Figura 5.3. Contedor de recollida da fracción orgánica en núcleos de vivendas sen terra (esquerda) e aplicación da materia orgánica en terreos forestais (dereita).

Aproximadamente nun 10 % da poboación non é aplicábel a implantación de composteiros por inexistencia de terreos anexos á vivenda, e é precisamente para estes casos para os que se establece o depósito en contedor específico de cor marrón.

A tenor do desenvolvemento do Plan de Xestión, os resultados esperados son os seguintes:

- Redución do 30% de envases e embalaxes xerados na Illa, e reciclaxe do 40%
- Reutilización dun 25% dos residuos de construción xerados

- Reciclaxe do 80% de materia orgánica mediante composteiros, e do 10% aplicada a cultivos forestais
- Reciclaxe do 90% dos residuos vexetais xerados.

5.4. APLICABILIDADE NOUTROS LUGARES

En función dos datos relativos ós municipios galegos, superficies das explotacións agrarias censadas, así como das características da poboación e dispersión do hábitat, similares ás da Illa, sería reproducíbel o modelo, total ou parcialmente, en 230 pequenos municipios galegos, o que significa un 30% da poboación galega na que potencialmente sería aplicábel o proxecto. Debe resaltarse, ademais, que entre esta poboación xa existe a tradición agrícola da compostaxe.

Das diferentes fases das que se compón a xestión de residuos: prerrecollida, recollida, transporte e tratamento, nun hábitat moi disperso como o de Galicia as fases previas ao tratamento poden supoñer ata un 70 % dos custos totais, polo cal, de ser capaces de que cada produtor deposite separadamente os diferentes compoñentes inertes (vidro, metal, papel, etc.) e autocomposte a materia orgánica (a metade da bolsa de lixo), isto suporá, ademais de beneficios medioambientais relevantes, un aforro económico moi importante.

O Plan de Residuos poderíase complementar cos plans de xestión da Comunidade Autónoma, derivándose cara ós sistemas de transferencia e eliminación unicamente os refugallos non reciclabeis.

Do mesmo xeito, noutras zonas xeográficas da Península Ibérica ou outras rexións mediterráneas, sería reproducíbel e aplicábel o proxecto.

